

ЗЛАТНАТА СТЬЛБА

От

Шрила Бхакти Ракиак Шридхар Дев Госвами

Съставена по неформални беседи, дадени между 1981 и 1985 г. от Шрила Бхакти Ракиак Шридхар Дев Госвами Махарадж, ачарйа-основател на Шри Чайтанйа Сарасват Матх. Навадвип, Индия.

Публикувана под покровителството на Шрила Бхакти Сундар Говинда Дев Госвами Махарадж.

Записана и представена от Шрипад Б.С. Триданди Махарадж

ПРЕДГОВОР

Чувствам се изключително щастлив, че имам възможността да представя тези скъпоценни бисери от съкровищницата на преданото служене към Върховния Бог, които се родиха от божествената лотосова уста на Ом Вишнупад Парاماханса Шри Шрила Б.Р. Шридхар Дев Госвами Махарадж между 1981 и 1985 г. Наричан с обич от учениците си просто Шрила Гурумахарадж, Негова Божествена Милост олицетворяваше един живот на вечност, свръх-земно знание и божествено щастие; той засади нектарните семена на Кришна-према – най-възвишената цел на живота – в сърцата на щастливите души и потуши изгарящия огън на раздялата, който чувствахме в сърцата си, след като този свят бе напуснат от великия посланик на Кришна Съзнание на Запад, Негова Божествена Милост Шрила А.Ч.Бхактиведанта Свами Прабхупада, като едновременно с това удовлетвори лелеяния ни копнеж за духовна храна, вдъхновявайки вечно-нарастващата ни жажда за духовно съвършенство.

Темите, които са представени тук, бяха избрани за да илюстрират правилния и практичен начин за развитие на искрения *садхака* (устремен) по пътя на чистото предано служене към Върховния Бог Шри Кришна и особено в облика Му на Шри Чайтанйа Махапрабху. Шрила Гурумахарадж непрестанно наблюдаваше на това, че пътят трябва да бъде следван внимателно, стъпка по стъпка, без да се пропуска нищо, та да не би човек да пропадне в капаните било на *сахаджиизма* (подражанието), било на *майавада* (имперсонализма). Той ни учеше, че като винаги се държим за *садху санга* (общуването с добрите преданоотдадени) независимо дали е лично, или чрез техните *шикша* (напътствия), като възпяваме на Светите Имена на Бога с искреност и вяра и като отдаваме изпълнено с обич служене към Шри Гуру и вайшнавите, ние неотклонно ще напредваме по пътя обратно към Бога.

Този процес протича и се развива чрез нашето приемане на все по-възвишени концепции и елиминирането на по-нисшите; такова развитие е безгранично, преминаващо отвъд *татастха* областта на *вираджа* (*нирвана*), целта на будистите; отвъд *брахмаджйоти*, целта на йогите – нататък през Шивалока към духовните обители Вайкунтха, Айодхйа, Дварака, Матхура и най-сетне Голока Вриндавана. Там Върховния се обожават като Шри Шри Радха-Говинда във Враджа Дхам или в Техния слят облик като Шри Чайтанйа Махапрабху в Навадвип Дхам и единствено по милостта Им човек може да постигне невъобразимо извисената позиция на слуга на слугите на слугите на самата Шримати Радхарани, което е най-висшата цел на Гаудия вайшнавите.

Подготвителните напътствия, касаещи процеса на овладяване на ума и сетивата, както и принципите на преданото поведение са дадени в книги като „Шри

Упадешамрита” от Шрила Рупа Госвами; и като внимателно следваме тези съвети по правилен начин, ние сме сигурни в истинския напредък по пътя на бхакти. Шрила Шридхар Махарадж говори надълго и широко по всички тези теми, но винаги подчертава, че искреният съкровен копнеж на човека за служене към Бога и истинското му усещане за собствената му незначителност и неспособност всъщност са ключовете към осъзнаването на *шаранагати*, чистата отдаденост на душата.

Накрая, когато най-сетне в душата се пробуди истинската божествена любов, самата тази любов ще насочи душата към най-подходящото ѝ място за служене сред съответната група служещи (*сварупена-вйавастхитих*), напоена с някоя от преобладаващите сладости било на служене (*дасйа*), било на приятелство (*сакхйа*), родителство (*ватсалйа*) или включващата всички останали вкусове интимна любов (*мадхурйа-раса*). Шрила Гурумахарадж обяснява, че в тези *раси* има разделения и под-разделения, има водачки на групите и техните следовнички, партии на лявото крило и на дясното крило – толкова много градации, като всички те в крайна сметка са аранжирани от личната Йогамайя енергия на Върховния Бог, за да създаде едно динамично взаимодействие на „разнообразие в единството”, посредством което се поддържат, подхранват и подсилват забавленията (*лила*) на Бога.

Безкрайността не е статична (*нирвишеша*), а динамична и тази динамичност поражда сладост в служенето както в единение, така и в раздяла. Обясненията на Шрила Шридхар Махарадж по тези по-фини въпроси и откровенията му за скритите значения в шлоките на „Шримад Бхагавад Гита” и „Шримад Бхагаватам”, на Гайатри и на други мантри даряват такива нови измерения на дълбина в съзнанието и така напояват растението на предаността (*бхакти-лата*) у човека, че истински щастливите души не биха могли да ги пренебрегнат.

Отдадените, които са се запознали с ученията на чистия предан теизъм от ненадминатия учител и *шактйавеша-аватар* Шрила А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада ще намерят в тази книга едно много сладостно и дивно осветление върху тези учения. „Несравнимият дар” на съзнанието за Кришна, който Шрила Прабхупада даде на Запада трябва да бъде с внимание приет в сърцето, където да бъде пазен и подхранван. Това е възможно единствено чрез даряващата подкрепа сила на преданата светлина, която разпръскват великите фарове на духовния свят такива като Шрила Шридхар Махарадж, когото Шрила Прабхупада обичаше и почиташе като свой собствен *шикша-гуру* по отношение на духовните въпроси. Нека щастливата и пробудена душа оцени стойността на подобен духовен обмен като причина за израстване, ако наистина напредва към хармонизиращата всичко Истина отвъд каквито и да било материални сектантски съображения.

Моего проникновено усещане е и че заветът на Шрила Прабхупада и на Шрила Шридхар Махарадж е внимателно съхранен, практикуван и проповядван от приемникът на Шрила Гурумахарадж, Шрила Бхакти Сундар Говинда Махарадж и че в нетърпимия огън на раздялата с тези две велики души, сърцата ни могат да намерят отново надежда.

Бог милостиво идва като *ачарйа* за да даде себе си на падналите души в този свят. Вечна слава на Бхагаван Шри Кришна и на Шри Чайтанйа Махапрабху! Поднасям искрените си *дандават пранами* на всички свети вайшнави, чрез които можем да получим благодатните откровения на божествената вяра.

Със смирение:

Свами Б.С.Триданди

Денят на напускането на Шрила Шринивас Ачарйа

21 ноември 1993 г.

Глава Първа

Съзнателното небе

Изначалната субстанция е духът, душата, съзнанието, а материята е част от тази съзнателна същност, от тази съзнателна субстанция. Не е така че материята е сътворила съзнанието, но тя се намира в една част от съзнанието. Съзнанието е безгранично и всичко се намира в този океан. Някъде има лед, някъде има мъх, някъде желязо – всички тези различни концепции се намират в този океан. Но съзнанието е всичко на всичко и всичко е подслонено в него. Точно както виждате късчета облаци в небето или безброй пращинки из въздуха, по същия начин и материалната концепция е някъде там из небето на съзнанието. Това е небе – съзнателното небе – и някъде из него има разпокъсани облаци и прахолинки. Не виждате въздуха, но прашецът е в него! Не виждате небето – същинският етер – но облаци са в него! Така че основата е съзнанието, а вътре в него намираме тук-там облаци и пращинки.

Дарвин и други предполагат, че съзнанието първоначално е произтекло от материалните елементи, но моят отговор на това е: „Произход от вкаменелостта? Разбийте това на пух и прах и утвърдете духовната безграничност!” Всичко е духовно: концепцията за вкаменелостта е една от безбройните концепции сред духовната равнина. Съзнанието е в основата и в него съществуват развити позиции и градации: *бхур, бхувар, свар, моха, джана, тапа, сатйа, брахмалока* – а когато се добави и служенето, то се разгръща още по-обширно. Сладката битка започва от точката, в която към съзнанието се добави служене. Служенето може да основе една красива столица, една красива държава. Тя съществува, единствено трябва да почувствате това, да влезете и да поемете определеното ви служене. Ще усетите: „Това е домът ми! Това място, тази служба са ми толкова близки. Завърнах се къщи.” Това е вродената способност или същност, присъщата съкровена природа – *сварупа* – която понастоящем е покрита с невежество, с неразбиране.

Безумство и глупост

Безумецът, напускайки собствения си уютен дом, скита из улиците и счита, че за него е наложително да събира парчета хартия и парцали, като че това е неговият „бизнес”. Това е нелепо. Умът му е насочен в такава посока, че той си мисли: „Мое задължение е да трупам тези хартии и камъчета.” И така продължава нататък, но какво е истинското, съкровеното съкровище на сърцето му? Ако само можеше да си спомни дома си – баща си, майка си, останалите членове на семейството си – своя топъл, уютен дом! Но поради лудостта съзнанието му е принудено да се занимава с глупости. Подобно е положението на толкова много люде – включително философи, учени, политически лидери и какви ли не – тяхното съзнание е насочено по посока навън, там те всички са заети да „трупат”. Някои трупат повече камъчета, други повече парцалчета или хартийки, но така живеят. Свами Махарадж (Шрила А.Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада) казваше: „Обединените Нации, Юнеско и всички подобни международни комитети не се различават от лаещи кучета. Всъщност дори са по-опасни, понеже улавят людето с по-интелектуални умове, а струват все толкова. Те влагат вниманието си в материални неща, основаващи се на илюзия и неразбиране и се правят на много

велики, придават на това такава голяма важност, досущ като кучета, които с лай обявяват притежанието си над нещо. Не е нищо по-различно.” Свами Махарадж смело и дръзко ги опровергаваше; такава разбиране ни отвежда към нашата по-възвишена перспектива.

Виждане отвъд възприятието на сетивата

Преданоотдаден: Времето започва да става горещо.

Шрила Шридхар Махарадж: Не бива да обръщаме кой знае колко внимание на това. То идва и си отива, идва и си отива.

*Матра-спаршас ту каунтейа
Шитошина-сукха-дуккха-да
Агамапайино ‘нитийас
Тамс титикшасва бхарата
(„Бхагавад Гита” 2.14)*

„О сине на Кунти, единствено заетостта на сетивата с техните обекти поражда усещанията за студ, горещина, наслада или болка. Но тези ефекти са временни; те идват и си отиват. Затова, о Бхарата, трябва да ги понасяш.”

За този стих от „Бхагавад Гита” един учен, г-н Чатърджи, е обяснил значението на санскритската дума *матра* като „онова което се измерва посредством сетивата ни, резултатът от преценката на сетивата”. Така думата *матра* се доближава до думата „материя”; тя означава материята или света на материалния комфорт. Има толкова много различни гледни точки за света. Виждането на обикновения човек се различава от виждането на учения. Гледището на астронома е едно, на политика съвсем друго; погледа на социалиста, на хуманиста, на хуманитариста всичките са различни. Но ако можем да достигнем до равнината на душата – дори до най-нисшата концепция за това какво представлява истинският съкровен аз – това би ни помогнало и в живота ни би настъпила революционна промяна. Тогава всички неща от този свят ще ни се струват смет, лишени от стойност, пусти.

Понастоящем душата е запленена от толкова много неща, които пораждат посредственото съзнание, но в „Бхагавад Гита” е дадено разрешението как да постигнем контрол над сетивата си и над импулсите на ума си. Там се препоръчва стъпка по стъпка да се опитаме да се извисим до равнината на душата, елиминирайки по-нисшите нива: най-напред полето на опитността на сетивата; след това менталното поле, импулсът който действа чрез сетивата; после интелекта, онова което насочва умствените склонности – прекосявайки всички тях ние се стремим да намерим онази светла точкица, която е душата. Ако по някакъв начин чрез душевна интроспекция можете да съзрете душата, тогава каквато и стойност да сте придавали на това материално проявление ще се превърне на пепел. Ще почувствате: „Истинската ми идентичност е тук вътре. Тя е тъй дивна и скъпоценна, и незасегната от всички халюцинации от които съм страдал в съприкосновението си с външния свят. Вътрешният душевен мир е толкова възвишен, а съзнанието ми се е съсредоточавало толкова в ниското, в толкова противни неща.” Това е най-извисеният начин да се овладеят сетивата, очарованието на човека от света, от богатството, жените и известността.

Удивителната душа

Канак, камини и пратиштва – съсредоточаване на енергията в удовлетворяване на сетивата и в търсене на слава: тези три неща се стремят да принизят съзнанието ни за душата. Затова извисете се стъпка по стъпка: от света към сетивата... към ума, който е приемникът на сетивното възприятие... към съветника на сетивното възприятие... и най-сетне към светлината, която прави всичко това възможно. Тази искрица светлина ми е близка и скъпа, а останалите неща са като чужди шпиони, които са дошли да ме подмамат и да насочат мене, душата, към боклуците и дрънкулките на този свят. Ако след като сме съсредоточили сетивата си станем по-внимателни и видим някои противни неща, тогава в ума ни ще се породи някакво разбиране което ще ни накара да видим, че тези неща са чужди на истинския ни аз и че ние се чувстваме притеснени единствено когато се свързваме с тях чрез сетивата си. Като цяло е така. И тогава, въздигайки се от сетивната равнина, ще откриете че съществува друга чудна земя на преживяване: *атма*, душата е тъй удивително нещо!

*Ашчарйават пашйати каишчид енам
Ашчарйавад вадати татхайва чанйах
Ашчарйавач чайнам анйах ириноти
Шрутванй енам веда на чайва каишчит
(„Бхагавад Гита” 2.29)*

„Някои виждат душата като удивителна, някои я опиват като удивителна, а някои слушат за нея като за удивителна; докато други, дори след като са чули за нея, не могат да я разберат въобще.”

Дори след като сме отделили внимание на всички тези неща, въпреки това е много трудно да разберем наистина душата. Но вътрешното ни богатство е толкова скъпоценно, а настоящите ни занимания са толкова долни. Като цяло трябва честно да признаем, че положението ни е отблъскващо. Истинската ни същност е добра, но настоящето ни положение е много противно. Но по някакъв начин трябва да се отървем от опиянението на тези долни неща, защото да се стреми, да придобива, да се смесва и да вкухва такива неща не подобава на душата. Когато се издигнем до сферата на Свърхдушата ние откриваме, че най-дълбокото удовлетворение на същността ни се намира в онези земи. Всичко онова, което в момента считаме за конкретно и реално е долно. Казват ни „да бъдем реалисти”, но това означава да сме „не-реалисти”!

Отдръпнете се от знанието

В „Шримад Бхагаватам” (1.1.2) се казва: *ведйам ваставам атра васту шивадам тапа-трайонмуланам*. Реалността е *ваставам васту*, истинската същност над всички нереални, въображаеми неща от този свят. Всичкото натрупано знание, свързано с този свят, цялото е пълна измислица. То е резултат от неправилното тълкуване на обкръжението и е пълно с погрешни интерпретации и неразбиране. Всичко – лексиката, историята, епопеите – всичко което е било насъбрано е неправилно представяне на истината и ние живеем наред с това. Уловени сме в него, но в същото време имаме

способността да встъпим в равнината на истинския живот, защото сме частици от този по-висш свят. Затова трябва да се върнем към Бога, да се върнем у дома.

Там е нашият дом. Какво очарование може да има за нас тук, където съществува смъртта, а след следва ново раждане, където всичко е банално и води единствено до прахосничество и страдание? Тлен, мъка и смърт – и това дори не е всичко, ами се налага и непрестанно да се завръщаме тук и отново и отново да следваме все същия житейски път!

Затова опитайте се да намерите истинско облекчение и да помогнете и на другите да се заемат с присъщия си живот, далеч от тази неприятна атмосфера. Нека се завърнем „обратно към Бога”, където всичко е прекрасно. Кой е този Бог? Нашият дом е в Него – сладкият ни, уютен дом! Ние сме деца на онези земи и свещените писания ни приканват: „Получили сте този човешки живот като шанс така че винаги, по всякакви начини се опитвайте – чрез мислене, медитации, разговори, слушане – да развивате своята истинска идентичност, възвишената си същност в родната земя, където живеете душата ви. Винаги, винаги, винаги бъдете заети с това. Опитайте се по всякакъв начин да избягвате тази равнина на неразбирането и да влезете в онези земи.”

Да се завърнем към Бога означава да се завърнем в собствената си родина, в истинския си дом. Онова което е нощ сега за нас – него ще превърнем в свой ден! Където в момента е мрак за нас – там ще намерим светлина; а онова което е привидно просто и многозначително ясно трябва да бъде пренебрегнато. Според сериозните ни преценки целия свят на експлоатацията и личния интерес трябва да бъде изритан в тъмнината и напълно да се отдръпнем от това „знание”. А което е тъмно за нас сега трябва да се опитаме да осветлим, като винаги отдаваме вниманието си, задълбочените си размисли и вярна последователност в достигането на онези висши земи, земите на чудесата, където всичко е дивно.

Сянка, същина и звук

Духовната равнина е същността. А защо нещата съществуват каквито са тук? Това е отражение на онази равнина, изкривено отражение. Онази природа може да бъде намерена и тук, но същината ѝ е там, а тук е нейната сянка. Сянката няма същина, тя не притежава истинско съществуване; самата същина е истинското съществуване. Разликата е огромна. В Упанишадите се казва:

*Йасмин вигйате сарвам евам вигйатам бхавати
Йасмин прапте сарвам идам праптам бхавати*

„Като познаеш Онова (духовното царство) ще познаваш всичко; стигнеш ли Там, постигнал си всичко.”

Това е казано обобщено, което обаче не означава че с такова съзнание ще пристигнете в онази равнина и всичко ще ви се поднесе на длан. Не; колкото повече се засилва, колкото по-интензивен става копнежът ви да се доближите, да напреднете – толкова повече удовлетворение ще получавате и с толкова по-голяма настойчивост ще продължавате да вървите напред. Това не е нещо, което може да бъде осъществено и приключено. Дори тук в „сянката” не намираме край или предел, а това е просто отражение; така че нещата са динамични. „Върви нататък, и още и още нататък!” Но има разлика между същината и сянката. Онзи свят не може да бъде елиминиран. Той е константен, вечен. Там душата намира истинската си същност, но въпреки това не е

удовлетворена: „Искам повече!“ Такава е природата на истинската същина и звукът ще я разкрие.

Тук звукът е най-финото нещо, но там е тъкмо обратното; там звукът е нещо „грубо“. В такъв смисъл това е отражение, и то изкривено. Дясната ръка в отражението е лява; а в образа на едно дърво върхът на короната му се намира най-долу. Така и в равнината на същността звукът е най-осезаемото, конкретно нещо. Най-финият план тук – най-съкровеният, дълбокият план, този на звука – може да прекоси много покрития в този свят и да влезе в досег с природата на онова битие, чието покритие е съставено от звук. И така посредством звука можем да проникнем там.

Шри Джива Госвами казва:

*Пратхамам намхах ираванам
Антахкарана-суддхй-артхам апекшайам
Суддхе чантахкаране рупаираванена
Тад удайа-йогйатабхавати
Самйаг удитеча рупе гунанам спхуранам сампадйате
Татас тхешу нама-рупа-гуна-спхуритешв ева лиланам спхуранам
Бхаватитй абхипретйа садханакрамо ликхитах
Евам киртана-смаранайош ча гнейам
(„Бхакти Сандарбха” 256)*

Най-напред слушайте Святото Име и култивирайте този божествен звук. След това постепенно, ако го правим правилно ще открием, че с него има цвят и облик – не извлечени от този земен свят, а този звук има свой собствен цвят и облик, които ще разкрие.

Макар в момента да сме много далеч от оригиналното си съзнание, при което умът ни е пречистен и сме свободни от светския, земен начин на мислене, като мълния това Божествено Име ще ни се разкрие, пораждайки цвят и образ в нас и в нашето разбиране и този образ ще бъде различен, не като цветовете и образите от този свят.

От относителността на звука най-напред ще се проявят цвета и облика, а след това и качествата. Така те ще разцъфват едно от друго: този звук трябва да има такъв и такъв цвят и облик, а този облик автоматично ще притежава такива и такива качества. Те ще изблиknат отвътре.

След това отново, качествата ще се класифицират според различната интензивност, отнасяща се до атрибутите. От качествата ще се породи свързаността, общуването. Всичко това ще дойде от друг един план и ще се влее в разбирането на душата. И тогава от Името, Облика, Качествата и Придружителите ще се породи взаимният им обмен, взаимовръзката между всички тези неща, различните по вид вълни и вибрации – и това са забавленията, *лила*.

Така душата ще разкрие, че нейното най-чисто и най-фино его, нейният истински аз, също има своята роля в това. Ще види собствената си душа на определено място; ще разбере: „Аз съм там, самата аз, на това точно определено място.“ И тогава ще дойде безмерната вълна.

Глава Втора

Очите, с които да видим Шри Гуру

Преданоотдаден: Често сме чували за Гуру и *шишиа* (ученикът), че ако *шишиа* не успее да стане напълно чист преданоотдаден в този си живот, тогава Гуру ще се върне, приемайки ново раждане. Гуру лично ли приема ново раждане?

Шрила Шридхара Махарадж: Връзката трябва да продължи. Дали същата тази определена душа, която е била упълномощена като Гуру в предишния живот ще дойде отново лично – дали ще бъде изпратен отново той или не – в това няма гаранция. Но при всички случаи ученикът ще запази съзнанието си за тази по-висша връзка. Той ще я разпознае точно каквато е била в предишната степен, макар че може да е в различна форма. Това няма да е ново и непознато за него. И той ще почувства също че „Аз не съм непознат за учителя си.“ Но външната форма на Гуру може да не е същата.

Да предположим че ученикът приема следващото си раждане в даден страна или секта. Гуру може също да се появи в дадена страна или секта, но че ученикът отново ще дойде в същата позиция като преди – това може и да не е така. И че Гуру също ще дойде както е било преди, в същата установена позиция – това също едва ли ще е така. То те *ще са способни* да се разпознаят един-друг. Гуру ще узнае предишния живот на ученика, а ученикът също ще си помисли: „Той знае всичко за мен.“ С такава широта на погледа трябва да гледаме на своя Гурумахарадж. И така, *гуру-таттва* означава *сакшиад харитвена*: не просто личността, а личността плюс нещо повече. Подредбата се извършва от Бога или от неговата *сварупа-шакти*. Но каквито и да са външните обстоятелства, няма да има притеснения по отношение на пътя на ученика.

Преданоотдаден: Не знам дали е правилно или не но съм чувал, че ако ученикът не успее в духа, тогава Гуру може да не се върне при Бога, а да остане в тази *брахманда* (вселена). Той не може да се завърне при Кришна докато и ученикът му не тръгне.

Шрила Шридхара Махарадж: Ако беше така, тогава никой Гуру никога не би се завърнал при Кришна, тъй като редицата от ученици е безконечна и той не би постигнал окончателен резултат никога в живота си. Но не можем да считаме че е така. Понякога той може да бъде изпратен лично, други може също да бъдат изпратени в този случай. Но вътрешното напътствие, вътрешното усещане и свързаните с това неща ще са такива, че при всички случаи ученикът няма да има грижи. Чиновникът може и да се смени, но длъжността ще продължи да бъде изпълнявана благополучно. Така че Гуру може да се завърне – *нама-гуру*, *мантра-гуру*, *санниаса-гуру* – всички те са Гуру, но ние трябва да видим общото помежду им, затова ни е дадено и становището за онтологичния аспект на Гуру: *сакшиад харитвена самаста* – „Самият Аз се появявам като Гуру, който едновременно и по невъобразим начин е еднакъв и различен от Мен.“

Кришна казва: *ачарйам мам виджанийат*, „Трябва да ме потърсите там, Аз съм там, Аз съм вашият Гуру. Чрез различните си видове *шакти*, събирайки *дживите* или по какви ли не други начини, Моята функция е да ви въздигна в друго едно място. Във всички случаи Аз съм там. Аз присъствам в Своята *мадхурйа-раса шакти*, в *сакхйа-раса шакти*, *ватсалиа-раса шакти*, *дасйа-раса шакти*, а също и по най-общ начин.“ Понякога човек може да бъде завербуван от Рамануджа Сампрадайа, а след това да промени вярата си и да се присъедини към Кришна Сампрадайа, Гаудия Сампрадайа. Това също е възможно. Трябва да помним вечната връзка.

Божественото разкриване

Преданоотдаден: Значи ако някой казва, че Гуру лично ще се завърне – това е погрешна, земна концепция?

Шрила Шридхара Махарадж: Да. Основната нишка си остава, но тя не винаги ще се проявява в една и съща форма. Макар на начинаещите да казваме „той ще се завърне”, в крайна сметка виждаме, че ученикът може да бъде прехвърлен дори в друга група, така че постепенно да успее да достигне своето местоназначение. Според разкриването на съкровената му нужда могат да се случат различни частични промени. И той винаги ще възприема своя Гуру по все нови и нови начини. На пръв поглед го е виждал като такъв и такъв; след това отново в процеса на развитието си ще вижда същия Гуру по друг начин, а още по-нататък ще разкрие в Гурудева още нови и нови черти. Ученикът ще чувства: „Колко съм бил сляп в началото. Виждах моя Гуру по един определен начин, но разбирам, че той е нещо повече; и дори много повече от това!” Така се случва божественото разкриване.

В този свят има разкриване, в по-висшето царство също. И така *авеша*, Гуру е нещо като *шактйавеша*. Има „случаен” *шактйавеша*, изпратен според съответните време, място и обстоятелства, и има и постоянен *шактйавеша*, но при всички случаи, според нуждите на ситуацията и според божествената повеля на Господа, ученикът ще бъде във връзка и няма да чувства никакво недоверие, защото съкровеното присъствие съществува. Жаждата за пълно разкриване на сърцето му ще бъде напоена; сърцето ще разцъфне по божествен начин и това ще породи една нова жажда. Кой ще утоли тази нова жажда? Неговият Гуру. Тя ще бъде удовлетворена от Гуру и той няма да изпитва никакво усещане за безсрамие или нещо подобно. Когато вечната му жажда се напие той ще почувства: „Това е моят Гурудева.”

Когато и да има разцъфване – постепенно разкриване и пълно внимание което му се отдава – тогава можем да разберем, че от горната страна стои Гуру. Гурудева е моят водач и в процеса на развитието ми на мен ми е необходимо различно водачество. Винаги ново водачество; а прогресът ми ще ме отведе на различни места, където ще има нови напътствия и нов живот. Така тече един динамичен живот, но основната нишка си остава: *расо вай сах* – чистата *раса*, чистият екстаз. А съкровеността на сърцето ми ще потвърди: „Да, това е което искам. Това е съдбата ми, това ми е щастieto.” Иначе ако някой *мадхйама-адхикари* е посочен за Гуру и има много ученици, и ако трябва да се връща отново и отново, тогава никога не би могъл да встъпи в *нитйа-лила*. Но не може да е така. При всички случаи ако някой е свързан с истински Гуру той ще бъде удовлетворен, защото в тази връзка присъства Бога.

Така че *ачарйам мам виджанийан* не се отнася само до името, но има много специфична цел:

*ачарйам мам виджанийан, наваманийета кархичит
на мартйа буддхйасуйета, сарва девамайо гурух
(„Шримад Бхагаватам” 11.17.27)*

Кришна казва: „Не се опитвайте да ограничите Ачарйа! Може да се издигнете до много възвишено положение, но няма ще си помислите тогава, че сте надминали онзи Ачарйа, чрез когото сте получили първоначалните си напътствия в духовния живот? Не, *наваманийета*, не си мислете, че не му достига нещо, не считайте че той заема понисша позиция. *Наваманийета* – самият Аз съм там! Аз присъствам в началния ви учител, в прогимназиалния ви учител, а също и в след-дипломния ви професор съм Аз! Така че *наваманийета* – не гледайте само отвън. Самият Аз съм вашият водач в различни облици. Това съм Аз.”

Сарва дева-майо гурух: Ачарйа има много по-всеобхватни характеристики от тези на обикновения вайшнава. Кришна казва: „За вас Аз съм там. И *майанукулена набхасватеритам* – Аз съм зад гърба на толкова много Ачарии. Има толкова много

Ачарии и аз действам чрез тях. Ачариите са като кормчии на множество лодки, а аз съм благоприятният вятър, който им помага да напредват. Затова недейте да омаловажавате Ачарйа – стремете се да го виждате на същото ниво като Мен.”

Вселенският ум, абсолютната подкрепа

Преданоотдаден: В коментара си към „Шримад Бхагаватам” (4.12.33), Шрила Бхактиведанта Свами Прабхупада пише нещо във връзка с историята за Дхрува Махарадж. Той казва, че Дхрува Махарадж бил много могъщ преданоотдаден и можал да отведе майка си обратно при Бога и на това място пише: „Ако някой от моите ученици стане толкова могъщ като Дхрува Махарадж, той ще може да ме отведе обратно при Бога.” Това изказване изглежда много загадъчно.

Шрила Шридхар Махарадж: Майката на Дхрува била негов Гуру, негов *вартма-прадаршака-гуру*, първият му водач, също както Чинтамани в случая с Бхактивинода Тхакура. Чрез Чинтамани се проявила тази функция на Кришна като Ачарйа и по подобен начин Дхрува най-отначало бил вдъхновен от майка си, първите си духовни напътствия получил от нея. След това той следвал наставленията на Нарада и тогава, по силата на своя *бхаджан* постигнал следващото ниво, а оттам продължил още по-нататък. Но негов *вартма-прадаршака-гуру* била майка му, а въпреки това привидно тя изглеждала изоставена.

Вартма-прадаршака-гуру е онзи, който най-напред поведе *канишитха-адхикари-бхактата* по прогресивния духовен път. Но трябва да вземем предвид миналите животи на Дхрува и неговата майка. В предишния си живот Дхрува се бил развил повече, но след това в този живот Бог бил наредил така нещата, че майка му да го насочи в правилната посока, след което той поел по пътя на *бхаджана*. И двамата в предишните си животи се развивали във вярната посока, но понякога началният учител може да има ученик, който е необикновено учен.

Спомням си един случай от ученическите си години когато в час по история трябваше да четем за известния политик Едмънд Бърк и данъчните закони, приети от Парламента по времето на Американката Гражданска Война. Било така, че служенето му било толкова оценено, че той бил удостоен с титлата „лорд”, а за да го направят лорд баща му и дядо му също трябвало да станат лордове. Титлата „лорд” се спуска отгоре надолу, но в този случай се издигнала отдолу нагоре! На внука първи било дадено признанието „лорд”, а след това на бащата и на дядото. Внукът първи получил титлата заради способностите си. Така че може да се случи поради предходно стечение на обстоятелствата по-малко квалифициран човек да даде начален тласък на друг, който е по-квалифициран, а в замяна той по-късно да му помогне. По такъв начин Гуру учи на божествено съзнание различни люде на различни места. Човек може да получи помощ от различни места.

Преданоотдаден: А когато Шрила Нароттама Даса Тхакура казва: „*Чакшу-дана дило ей, джанме джанме прабху сей* (Този който ми даде божественото виждане е мой Бог живот след живот)?

Шрила Шридхара Махарадж: Когато има някаква разлика в духовните съвети които получаваме от различни източници, трябва да се стремим да виждаме общата нишка. Абсолютната позиция обаче се присъжда на по-висшето съображение за сметка на относителното. Както абсолютното, така и относителното съображение трябва да продължават да съществуват, защото без това е невъзможно никакво развитие. Абсолютно и относително – и двете трябва да вървят едно до друго. Но абсолютното е

от първостепенна важност, а относителното, временното трябва да се оценява според онова което е подходящо за даденото време, място, човек или предназначение. И така в това най-дълго пътуване в нашия живот за наше най-голямо благо ни е дарена истината, връзката с Абсолюта, винаги – и в това има единство.

Дори в случая с обикновения гуру от най-нисш тип, шастра също поддържа тази връзка: *парокша-вада ведо вам*. Ако от люде, които са твърде обусловени от низките си наклонности се изисква да следват някакъв стандарт като например неядене на месо и риба, то те няма да се присъединят към паството; но понеже политиката е че трябва да се присъединят, затова има известно толериране. За съответния тип ученици ще има и съответния гуру, както и подобаваща шастра, но с надеждата че те ще се заемат с пътя на прогреса. Шастрите са толкова великодушни, те се спускат до най-ниските места; и подходящият гуру също ще иде там. Сходен гуру, сходна шастра и сходни садху – всички те се разпростират до най-долната равнина за да въздигнат пропадналата душа посредством един постепенен процес.

И шастра има предвид че по време на този постепенен процес трябва да бъдат давани известни продоволствия, инак мнозина ще се откажат. Такъв универсален, вселенски ум съществува, такова съзнание изпълва умовете на ришите, съставлящи тези шастри, както и на съответните гуру. Садху и шастра стигат до предела на греховните земи, защото в противен случай не би имало никакъв шанс човек да се издигне от онази равнина. Обичайно последователите, *садхака*, ще се заемат с духовни практики съответстващи на собственото им ниво, на собствената им степен на реализация или вътрешна еволюция – и оттам ще продължат да се изкачват, а по пътя си ще открият подобаващите гуру и шастра.

Нещо подобно на това е: нашето зрение е в определен спектър; ние не виждаме нито прекалено силната, нито слабо мъждукащата светлина. Същото е и със звука; не можем да чуем звуците с висока честота, нито онези с ниска. Така че действаме в една относителна позиция. Но ни е казано непрестанно да се придържаме към абсолютната нишка, за да можем правилно да разбираме целостта. Затова не подценявайте Ачарйа. Макар да виждате в него обикновени характеристики – ядене, спане – недейте да се подбивате с него! Защото самите вие ще изгубите от това. Точно както във водите на Ганг не бива да забелязваме тинята, треските и пяната; водите на Ганг могат да пречистят всичко. Кое е онова, което е способно да пречиства? Нима аспектът им на води? Не. Има един друг аспект и ако той бъде анализиран, в крайна сметка ще достигнем до волята на Бога; по Негова заръка водите на Ганг са пречистващи. Така че пречистващата сила идва от Неговата воля; тя стои зад всичко, тя подкрепя всичко. Трябва да се стремим да открием абсолютната подкрепа навсякъде; а ако сме неспособни да жертваме относителната позиция, тогава ще трябва да идем до степената *нирвишеша* (недиференцирания аспект на Абсолюта, където липсва служене).

Съществува цялостна система, включваща Кришна и Неговите придружители от всевъзможен тип, а ние искаме да сме свързани както със *Шакти* (Енергията), така и с *Шактиман* (Владетелят на Енергията). Не можем да пожертваме нито единия от тях, особено *Шакти*. Например щом Рагхунатх Дас Госвами казва: „Не Го искам Кришна ако Радхарани не е с Него; ако трябва да избирам, искам Радхарани”, коя тогава е Радхарани? Коя е Тя? Тя е Онази, която е изпълнена с Кришна до безпределна степен, затова Дас Госвами казва: „Искам Радхарани.” Кришна съществува и в различните относителни позиции Той идва в отделните хора като сладостен, по-сладостен и най-сладостен. Ето как ние разбираме относителността.

Хармонизиране на напътствията от по-висшата област

Преданоотдаден: Казва се, че Бхакти има пет принципа – общуване с преданоотдадените, възпяване на *Харинама*, слушане на „Шримад Бхагаватам”, обожаване на Туласи, и обитаване на свята *Дхама*. По отношение на обитаването на *Дхама*, това за всички бхакти ли важи или за по-големите късметлии и за по-извисените?

Шрила Шридхара Махарадж: Най-общо казано това се отнася до *мадхйама-адхикарите*, до онези които умеят да разграничават. *Канишитха-адхикарите* не правят разлика между разнообразните позиции на различните личности – кой е напреднал, кой е неутрален, кой е завистлив. Но „религия – това означава правилно отношение” – нашият Гурумахарадж често казваше така, а това „правилно отношение” изисква *самбандха-гйана*, да се знае кое какво е. Тогава служенето на човека ще бъде в съответствие с това и оттук ще произлизат нуждите и местоназначението му. Санатана Госвами е Ачарйа по отношение на *самбандха-гйана*. „Кой съм аз? Къде съм? Какъв съм?” Всички тези въпроси: „Защо страдам? Какъв е истинският смисъл на живота ми?” - намират своя отговор когато има правилно отношение към Абсолютното и относителното. Нито едно от двете не бива да бъде жертвано.

И едно нещо трябва винаги да имаме предвид – че не можем да изследваме цялото това фино и висше познание като субективни изследователи. По-скоро според степената на нашата *шаранагати*, на нашата отдаденост Истината ще се спусне в ниското при нас и Той ще ни се разкрие. Нека винаги да помним това; иначе в нас възниква своего рода дух на подражание. Познанието за по-висшата сфера не е във властта на интелекта и да се мисли по такъв начин е много опасно. Интелектуализмът е пагубен; той ще ни накара да си въобразяваме, че сме „уловили Безкрайния”. Това би било пренебрежение към безграничните характеристики, към необятния аспект на Бога. Той е Адхокшаджа, отвъд разбирането на академичните изследвания.

Веднъж запитах Прабхупада (Шрила Бхактисиддхантара Сарасвати Тхакура): „Шрила Рупа Госвами дава обяснение за *раса-лила* на Бог Баларама по един начин, а Шрила Санатана Госвами го описва по друг, а и двамата са получили напътствия от Махапрабху; откъде тогава идва тази разлика?” Моят Гурумахарадж отвърна: Защо Кришна е наричан Адхокшаджа? Адхокшаджа не може да бъде хармонизиран от нашия интелект. Това е *ачинтия-бхеда-бхеда*, невъобразима и едновременна еднаквост и различие. И двете обяснения може същевременно да са верни. Това е *ачинтия*, немислимо. Ачариите обясняват, че докато Баладева е изпълнявал *Раса-лила*, Той всъщност е провеждал *раса* за Кришна в сърцето си. Външно изглежда, че Баладева пряко участва в забавления с гопите, но вътре в себе си той прави така, че Кришна да се наслаждава на тази *Раса*. Баладева сам по себе си не е наслаждаващият се.” Такива са хармонизиращите напътствия от по-висшата област и този е начинът, по който ние следва да съгласуваме нещата.

Пълно удовлетворение, абсолютна реализация

Преданоотдаден: Махарадж, как трябва да гледаме на различните животни, насекоми и дървета в *Дхама*?

Шрила Шридхара Махарадж: Всички те изцяло са *чинмайа*. Те не са по никакъв начин ограничени, но се представят и държат по определен начин; съществуват различни типове служене и те са напълно удовлетворени от собствената си

равнина на служене. Следователно те пият най-блажени съкровени чувства и не желаят нищо друго. Напълно са удовлетворени в своята относителна позиция. Същото важи и за останалите *раси*: *сакхйа*, *ватсалйа* – *йанира йеи раса*, *сей сарвоттама*: всеки един усеща: „Това което имам е най-доброто. Придобих най-добрата позиция и не ме интересува никоя друга.” В *шанта-раса* е същото: има дървета и растения, пясък, множество животни и птици, но все пак между тях има качествени различия. Удхвава, най-възвишеният преданоотдаден в Дварака, жадува да се роди като тревица във Вриндавана. Така че съществуват качествени различия вътре в самата *шанта-раса*. В Дварака също присъства *шанта-раса*, но онзи, който притежава най-висшия тип *сакхйа-раса* в Дварака копнее да служи в *шанта-раса* във Вриндавана след като веднъж е зърнал мъничко от атмосферата на типа служене, което се отдава там. Това показва, че дори най-извисеното нещо на дадено място все пак е в относителна позиция по отношение на абсолютното съображение. Макар относителната позиция да е удовлетворителна на това място, абсолютната винаги я надхвърля; инак единството, свързаността с целостта биха били в крайна сметка разстроени и дезорганизирани.

И така, абсолютното съображение е възможно от гледна точка на всяка една позиция. Макар всички слуги да са напълно удовлетворени от мястото, в което се намират, те осъзнават превъзходството на Вриндавана. *Татастха-вичара* (безпристрастното отсъждане) винаги присъства и между относителното и абсолютното, абсолютното винаги държи първенство. *Сарва-дхарман паритйаджа*. Абсолютното, с други думи „революционното” съображение стабилно се въздига над относителното или „законното” когато Кришна казва в „Бхагавад Гита” (18.66): „Просто изостави всякаква дхарма, всякакви съображения за обществени и религиозни задължения – дори онези, които самият Аз съм установил в различните писания и които описах тук в досегашните си напътствия към теб – просто напълно Ми се отдай.”

Навсякъде абсолютното съображение взима превес. Що се отнася до гуру, Нароттама Даса има своя Гурудева Локанатха, но въпреки това копнее: „Кога ще дойде денят, в който Локанатха ще ме хване за ръка и ще ме отведе при Шрила Рупа Госвами? Кога той ще ме предаде на Шрила Рупа Госвами и ще ми бъде дадено някакво служене в онзи лагер?” В този възвишен израз абсолютното съображение също присъства по скрит начин.

Глава Трета

Поглед с очите на душата

Преданоотдаден: Гурумахарадж, имам един въпрос за Туласидеви. Бхактите тук в този матх твърдят, че дори тяхната *джапа-мала* да не е направена наистина от Туласи, когато мантрувате върху броениците им по време на посвещението, вие превръщате зърната в *туласи-мала*. В крайна сметка, важно ли е броеницата да е направена от Туласи или не?

Шрила Шридхара Махарадж: Съществува едно по-висше духовно съображение:

Йасйатма-буддхикунане три-дхатуке
Сва-дхих калатрадишу бхаума иджейадхих

Има *бхаума* (светско), а има и *иджйадхих* (такова което се счита за обожавемо). Ако искам да изразя почитта си към нещо, а смятам че то е със земна природа – това би било оскърбително. То е оскърбление. *Арчйе вишнау шила-дхих*. Ако смятам че онова, което трябва да обожавам е просто камък; или *гурушу нара-матих* – ако считам Гурудева за обикновен човек; или *вайшнаве-джати буддхир* – ако гледам на вайшнавите като на брамини, шудри и т.н.; или *вишнор на вайшнавам кали-мала-матхане пада тиртхе 'мбу-буддхих* – ако считаме водата, умила лотосовите нозе на Бог Вишну или на вайшнавите, *чаранамрита*, за обикновена вода; или *вишнау сарвешвареше тад-итара-сама-дхи* – ако считаме че Господарят на всичко, Богът на всичко, Вишну е просто един от многото богове; тогава *йасйа ва нараки сах* – ще трябва да идем право в ада. Така е казано в „Падма Пурана”.

А в „Шримад Бхагаватам” четем: *Йасйатма-буддхихкунупе три-дхатуке*. Такава душа, която се самоидентифицира с тялото, или счита че „тази съпруга и тези деца са мои”, или си мисли че „нашият обожавем обект е нещо материално”, или смята че „материалният елемент вода е онова, което е пречистващо във всички свети поклоннически места”, то тогава *са ева гокхарас* – тя може да бъде считана за магаре, каквото се използва за да носи храна на кравите! *Кхара* означава товарно магаре, а *гокхара* е такова животно, което дори не може да принесе полза на хората, а само на останалите животни; най-нисшата животинска концепция. Затова трябва да спрем да идентифицираме духовното с материалното. Нуждаем се от духовното, не от материалното – трябва е да разберем истинското положение на нещата.

Измаменият Равана

Веднъж Шри Чайтанйа Махапрабху гостувал на един първокласен преданоотдаден от школата Рамануджа, който бил поразен от похищението на Ситадеви от Равана. Този бхакта дал на Бога да се храни, но самият той спазвал пост и непрестанно хлипал и ридаел. Махапрабху го запитал: „Защо не вземеш да хапнеш нещо?” Той отвърнал: „Искам да умра. Чух че моята възлюбена Майка Джанаки, Ситадеви, е била откъсната от един демон! След като се налага да слушам това, след като тази вест се докосна до ушите ми, искам да умра. Не ща да живея повече!”

Тогава Махапрабху го утешил: „Не, не, не бива да мислиш така. Ситадеви е самата Лакшмидеви. Тя е *чинмайа*, въплътено съзнание; нейното тяло не е съставено от никакви материални елементи. Снагата на Ситадеви не е направена от плът и кръв. Така че как можем да говорим за насилствено отвлечане – та Равана не е могъл дори да се докосне до нея, не е могъл дори да я зърне! Обликът на Ситадеви е съставен от такава субстанция, че Равана не би могъл нито да я види, нито да я досегне. Това е факт. Затова недей да тревожиш в ума си. Такава е истината, казвам ти, така че вземи си *прасадам*.” И тогава предано отдаденият приел *прасадам*.

По-късно Махапрабху продължил да пътува на Юг и на едно място сварил бхактите да четат „Курма Пурана”, където се споменавало че когато Равана дошъл да отвлече Сита, тя намерила убежище влизайки в огъня, а богът на огъня Агни върнал на Равана една имитация на Сита; и именно тази *майа*-Сита отнесъл Равана. Тогава след като погубил Равана и спечелил победата, преди да си вземе Сита от Ланка, Рамачандра рекъл: „За да докаже непорочността си, нека тя влезе в пламтящия огън и ако премине това изпитание аз ще я приема. Цяла една година тя живя в семейство на демони, затова не мога непосредствено да вярвам в целомъдрието й.” Тогава толкова много преданоотдадени заплакали, но по заповед на Рамачандра бил накладен огън и

Ситадеви трябвало да влезе в него. Когато пламъците стихнали тя излязла оттам с усмихнато лице, а бхактите завикали: „Джая! Ситадеви ки джая!”

Така пишело в „Курма Пурана” и Махапрабху помолил четящия: „Моля те, дай ми оригиналната страница, а добави написано наново копие в книгата; познавам един брамин, който е изключително притеснен, мислейки си че Ситадеви наистина е била отвлечена от Равана. Искам да му покажа тази древна страница за да го убедя, че не просто съм го утешавал, а че си е написано в шастра че Равана не е могъл да докосне истинската Ситадеви, защото тя е олицетворено съзнание, а не материя, плът, кръв, кости или нещо подобно.”

Душата си има свое собствено тяло

След като някой призрак или йоги може да покаже облика си, защо Бог да не може? Той е способен да го направи. По Своя воля Той казва: „Да бъде вода!” и има вода. „Да бъде светлина!” и има светлина. Неговата воля е закон. Което пожелае да стори, на мига е сторено; нима Му е нужно постоянно тяло от плът и кръв? Според волята Си Той може да прояви каквото си поиска, и то всичкото е духовно, без ни най-малък досег от каквото и да било светско замърсяване. Но прочете в най-възвишеното царство на реалността не са като тези очи от плът тук. Всичко има там: очи, уши – само че не като тези. Точно както насън; тогава тези наши очи и уши от плът не действат, но ние виждаме, чувстваме, движим се, храним се и пием. Умът е само наполовина материален и след като дори в менталната равнина всичко това е възможно, преминавайки отвъд нея откриваме чистия духовен свят, където има духовни очи, духовни уши, духовен ум - всичко там е духовно. Това е възможно.

На бойното поле, при стълкновението на два танка мъжете вътре може да си мислят: „Тези танкове приличат на два демона, които се блъскат един-друг.” Танковете се блъскат, но вътре в тях има хора. По същия начин и душата вътре в тялото си има свое тяло, своя равнина на съществуване, своя храна – има си всичко свое в духовната област – а този свят е изкривено отражение на онази сфера. Нека копнеем единствено да заживеем в онази духовна сфера и да зависим само от любовта, а любов значи жертва, „умри за да живееш.” Трябва напълно да умрем по отношение на интереса си да живеем тук; тогава в нас ще се пробуди друг един интерес и ние ще заживеем в него. Такъв е нашият стремеж и заради него сме изоставили всички „стабилни” неща – дом, собственост, приятели, баща, майка, деца и близки. Изоставили сме толкова много неща за да търсим нещо друго. Вече не ни заплениват земните притежания, защото търсим свръх-земното.

„Земно” означава тленно, подлежащо на погибел; то всеки миг умира. Всичко, на което разчитаме за да поддържаме тялото си загива всеки миг. Всичко. Затова копнеем да напуснем тази умираща земя и ако е възможно да заживеем в свят, в който няма смърт. То е амрита – онова което не умира – то е сладко; то е Вайкунтха, то е Голока. Вайкунтха означава разбирането за безмерната перспектива. Кунтха значи предел, а Вайкунтха – безпределност. Да живееш във Вайкунтха означава да живееш в относителността на безграничната цялост.

Най-чистата молитва

Преданоотдаден: Махарадж, отново на въпроса за Туласи Деви – забелязах че в този матх, докато обикалят Туласи по време на нейното арати, бхактите не обичат да пеят мантрата *йани кани ча папани брахма-хатйадикани че, тани тани пранашиянти прадакшинах паде паде (Онези, които обикалят Шримати Туласидеви стъпка след стъпка унищожават всички грехове, които са извършили, дори убийството на брамин)*. Защо е така?

Шрила Шридхара Махарадж: Един възвишен бхакта не би трябвало да има молитви от типа „Освободи ме от греховете ми.” Първокласният бхакта се моли: „Каквото и лошо да съм сторил, готов съм да изстрадам всичко до последно. Но се моля единствено да получа капчица от нектарния вкус на Кришна.” Такава трябва да бъде молитвата на истински предания: *пашу пакхи хайе таки сварге ва нирайе тава бхакти раху бхактивинода хридайе* – може заради кармата си да стана птица, звяр, червей или буболечка, може да ида в рая или в ада, все ми е едно. Нека страдам в съответствие с кармата си. Но се моля: „Дано не бъда лишен от благодатната милост на Кришна, дано я получа. Нея искам, предаността към Него искам! Само преданост и нищо друго! Дали ще се наслаждавам на резултатите от добродетелите си в рая, дали ще страдам поради злодеянията от предишните си животи в ада, няма да се стремя да избягам от това. Благодарение на кармата си ще се мъча или ще се радвам, но ми е все едно. Не се моля да бъдат отнети последиците от греховете, нито от заслугите ми – моля се единствено да се сдобия с чиста преданост въпреки тях.”

„Не желая освобождение нито от щастиято, нито от мъките; нека се сбъдне извършената карма. Жадувам единствено от този миг насетне никога да не пропилявам благосклонността на Кришна с молитви за сили пред трудностите; нека каквото и да добия отсега нататък, колкото и мъничко да е, дори и капчица, да е най-висш нектар; пък който иска нека се занимава с райове и адове.”

За да се освободим от последиците на карма си, да се избавим от рая или ада са достатъчни много по-нищожни фактори; нека те го свършат сами. Но нека ние се молим единственото ни положително постижение да е благодатта на Кришна, вместо отнемането на последиците от злите си дела си, извършени в илюзия. Не ме интересува паспортът; искам виза. Получа ли виза, няма да имам грижи с паспорта – нещо такова е. Така че просто да се приключи с мая, с неразбирането е нищо. Позитивното достигане до царството на Кришна е нещо много по-висше. Преминавайки отвъд майа можем да постигнем Вираджа, Брахмалока, можем да получим мукти, освобождение – маргиналната позиция. Но защо да пиляем сили единствено да се домогна до маргиналната равнина? Всичкият ми стремеж трябва да бъде насочен към Голока, това би било най-висшето благо. Ще се моля единствено за това – тогава автоматично всичко останало ще бъде постигнато.

Срещата на Савитри с Йамарадж

Има една история от Пураните, която илюстрира този принцип, историята за Савитри и Сатйаван. Савитри била непорочна жена, придобила определени способности чрез изпълнение на покаяния и един ден отишла в гората заедно със своя съпруг Сатйаван, знаейки че това е денят на неговата смърт. Тя знаела това, но не и той. Както сечал дърва в гората, Сатйаван рекъл: „Заболя ме главата; имам нужда да подремна.” Савитри очаквала това; Сатйаван положил глава в скута ѝ и заспял. В съня си умрял от сърдечна недостатъчност и Йамарадж дошъл да го прибере. Най-напред

дошли слугите му, но като видели че Сатйаван лежи в скута на чистата си и непорочна жена, не се осмелили да го вземат.

Тогава дошъл самият Йамарадж и рекъл на Савитри: „Остави го, той е мъртъв. Пусни тялото му.” Савитри отвърнала: „Да, можеш да го вземеш.” Йамарадж взел душата на Сатйаван, но изведнъж видял, че по силата на своя аскетизъм, Савитри вървяла непосредствено зад него, следвайки съпруга си. Йамарадж казал: „Но защо идваш? Аз го отвеждам. Трябва да се върнеш!”

Савитри отвърнала: „Не, не мога. Идвам с него.”

Йамарадж рекъл: „Не, не бива да идваш. Защо ми пречиш да изпълня дълга си? Така е наредил Бог Брахма, Творецът и ти трябва да му се подчиниш.”

Савитри не отстъпвала: „По-добре да умра отколкото да живея без съпруга си.”

Тогава Йамарадж казал: „Добре, ще ти дам една благословия. Приеми я и бъди доволна.” Савитри поискала свекър й и свекърва й, които били слепи, да прогледнат. Йамарадж се съгласил да им възвърне зрението. Но Савитри продължила да върви след него с думите: „Не ми стига още.”

„Тогава избери си друга благословия.”

„Щом е тъй – казала тя – нека свекър ми и свекърва ми, които са изгубили кралството си, да си го възвърнат.”

„Добре, казвам ти че ще си върнат кралството.” Обаче Савитри отново вървяла с него.

„Но ти продължаваш да вървиш?”

„Да, не мога да живея без съпруга си.”

„Имаш ли друго желание.”

„Да.”

„Какво е?”

„Искам сто сина.”

„Добре, ще имаш сто сина.” Въпреки това Савитри продължавала да следва Йамарадж. „Сега защо идваш? Нали ти казах, че ще имаш сто сина?” а тя отвърнала: „Щом отнасяш съпруга ми, как ще имам синове?”

Тогава Йамарадж се объркал: „Това е вярно. Какво да сторя?” И той се обърнал към по-висшите сили. Желанието на Савитри било уважено и й върнали съпруга. Йамарадж вече бил обещал: „Ще имаш сто сина”, затова Савитри твърдяла: „Ти ми разреши да имам сто сина; значи просто няма как да вземеш съпруга ми.”

Основната идея е, че ако получим подкрепа от по-висшата сфера, тя ще отмени всички закони, действащи в равнината на смъртността. Ако ни е отредено място в Голока, не можем да останем в този земен свят. След като Туласидеви може да ни дари местенце там, нима бива да пропиляваме молитвите си към нея с искането: „Моля ти се, измети мръсотията върху която съм стъпил”?! Това е само-измама. На най-възвишените слуги трябва да се молим винаги единствено за най-възвишено служене към Бога. Нас не ни интересува къде се намираме; тези проблеми ще се разрешат автоматично. Ако получим по-висше назначение в божествената област, не можем да се мотаем тук. Затова шуддха бхакта, чистият предан, никога не би се молил от дъното на сърцето си за нищо друго, тъй като това би било просто пропиляно усилие. „Копнея единствено за чистото желание да служа на своя вечен Господар. Не знам нищо друго и не искам нищо друго.”

Чистият бхакта не би молил за нищо, освен за възвишено служене към Господаря на сърцето си. Той не може дори да си представи да поиска нещо за себе си. В християнството също присъства подобна саможертва. А още по-велика от нея е самозабравата: азът съществува, но слугата е забравил за него и е напълно погълнат в това да донася радост на своя Господар. Ни следа от лична изгода, пълна самозабрава –

той няма съзнание за собствения си отделен интерес, който се е слял с интереса на Бога, на Абсолютната Цялост.

Така че човек който се стреми да стане чист предан не бива никога да желае нищо друго, освен единствено да служи и да донесе радост на Господаря на сърцето си. Когато човек забрави всичко останало – „нека да бъде както Той го иска” – това е чиста преданост към Туласи или към когото друг се молим. Ако някой се е сдобил с такава най-висша сукрити, със шуддха-бхакти, семенцето на према-бхакти, той няма да може да мисли за нищо друго, освен за щастието на Кришна. Ще мисли единствено за радостта на своя Бог, напълно забравяйки тялото си, ума си, всичко. Това е най-чистият тип молитва.

Глава четвърта

Вкус и радост

В съответствие със сукрити и с вътрешната приспособимост на човека, както и с милостта свише, душата ще почувства вътрешно пробуждане, изплуване на определен вкус и в съответствие с този вкус ще се настрои спрямо обкръжението. Според вътрешният си вкус тя ще открие: „Тези приятели, това служене, тази компания – те сякаш са моите! Те са ми вкусни, много, много вкусни!” Според този вкус тя ще приема и определен тип „храна”. Точно както животните, които са оставени отвързани си намират храна по собствен избор, така и пробудената душа ще си избере подходящо обкръжение. Вътрешният вкус ще я води: „Това е много пленително, то привлича сърцето ми. Чувствам се безпомощно, не мога да се контролирам, толкова силно влечение усещам точно към това.” Така ще бъде насочвана. Интуицията ще я напътства. В този свят се натъкваме на интуицията, в равнината на божествения живот интуицията също присъства – тази неоткрита склонност вътре в нас – и тя ще изпълнява функциите да избира, отхвърля и приема. Докато продължаваме със своята садхана и с процеса на осъзнаване, отхвърлянето и новото приемане ще се случват на свой ред. И постепенно това ще ни отвежда нагоре.

Защо всички вие от западните страни сте дошли в Кришна Съзнание? Вие сте най-вече ученици на християнството; защо тогава Кришна Съзнание е привлякло душите ви, съкровено в сърцата ви? Имали сте определен вид религиозна концепция, но защо сте я изоставили, отказвайки се от толкова много традиционни формалности, от толкова много приятели в тези среди? Защо сте дошли, поемайки такъв голям риск? Страната, обществото, религиозните убеждения – захвърлили сте всички тях и сте поели към Кришна Съзнание, плюс това и като активни проповедници. Тази склонност неспирно ще ви кара да търсите нови и нови полета за служене на Кришна.

Нашата вътрешна наклонност, съкровеният ни вкус и копнеж ще ни водят: „Точно това специфично служене е невероятно сладостно за мен; не мога да не го върша!” Това е признакът: шепотът на чайт'я-гуру, на вътрешния учител, на съкровения вътрешен „диктатор”. Гуру е отвън и вътре. Когато не успяваме да доловим диктовката на вътрешния диктатор-гуру, тогава се нуждаем от напътствията на външният маханта-гуру и на писанията. Ние винаги жадуваме за водач по пътя си и когато достигнем до определено ниво, оттам насетне нашият вкус – ручи - ще ни води. Диктатът на съкровеният ни интуиция ще ни води, по същия начин както птиците и зверовете са водени от интуицията си.

Плевелите, задушаваци цветето на Бхакти

Преданоотдаден: В тази връзка, Махарадж, защо тогава има толкова много практикуващи Кришна Съзнание, които по някакви причини изоставят впоследствие преданото общуване?

Шрила Шридхара Махарадж: Общо погледнато, животът в пълна отдаденост не е нещо чак толкова лесно за приемане. Много трудности се срещат по пътя: стари наклонности, а също и възможни оскърбления при избора на мисли, слова и поведение поради свободата на волята ни. Имаме недостатъци; нещата не са свършени. Свободната ни воля е много слаба и ограничена. Садхана означава отхвърляне и ново приемане, като междувременно могат да ни сполетят много трудности и притеснения от наши предходни тенденции, които не ни позволяват да вървим напред с лекота. Макар да зная, че онова което виждам е по-висша форма на служене, предишните ми наклонности не ми позволяват да го приема и да се наема с целия аскетизъм и с всички предизвикателства, нужни за това служене. Има толкова много трудности, сякаш плевели. Това е описано в „Шри Чайтанйа Чаритамрита“:

*Брахманда бхрамите кона бхагйаван джива
Гуру-кришна-прасададе пайа бхакти-лата-биджа
Кинту йади латара санге утхе 'упасакха'
Бхукти-мукти-ванча, йата асанкхйа тара лекха
'нисидхачара', 'кутинати', 'джива-химсана',
'лабха', 'пуджа', 'пратиштхади' йата упасакха-гана
Сека-джала пана упасакха бади' йайа
Стабдха хана мула-сакха бадите на пауа
(Чайтанйа Чаритамрита”, Мадхйа-лила 19.151, 158-60)*

„В съответствие с кармата си всички живи същества се скитат из необятната вселена. Някои се издигат до по-висшите планетарни системи, други пропадат към понисшите. Среди стотици милиони залутани същества, щастливец е онзи, който по милостта на Кришна получи шанса да срещне истински духовен учител. По милостта на Кришна и на духовния учител, той получава семенцето на цветчето на предаността.”

„Нежеланите плевели, израстващи край растението на бхакти са забранените дейности, насилието, двуличието, желанието за светски печалби, възвеличаване и популярност и т.н. Всички те са бурени. Ако човек не успее да различи бхакти-лата от тях, да я полива с водата на преданата практика като слушане и възпяване е безполезно, понеже плевелите се подхранват, задушавайки цветето на Бхакти.”

Цветето на предаността покълва и постепенно израства. Тук Шрила Кришнада Кавирадж Госвами казва, че заедно с него има и множество бурени и когато поливаме и подхранваме цветето, те също се подхранват. „*Лабха*” означава „изгода” – привидна печалба на нещо, най-често позиция. Но тази позиция, както и „*пуджа*” – обожанието – които садхака получава, могат да породят в него много врагове. От предишните наклонности се възраждат нови врагове: може това да е желание за натрупване на пари за лични цели, или желание да се спечели любовта на жените, или стремеж по престиж, слава и популярност. Могат да възникнат много неща. Когато човек поеме нагоре, множество трудности се опитват да го възпрат; затова нека старателно избягваме подобни неща. Пречките застават на пътя ни, а ние трябва да се избавим от всичките

вътрешни врагове на устремността ни с помощта на гуру, садху, писанията и на собствената си искреност; и тогава постепенно ще се развиваме.

И на всяко ново стъпало до което напреднем, ще се натъкнем на някоя нова трудност. Тъй че пътят на вътрешната еволюция не е постлан с рози; това е труден за извървяване път. Колкото повече се доближаваме към целта, толкова повече се освобождаваме; но в началото всевъзможни проблеми се опитват да ни възпрат. Ще се наложи да вкусим своите предходни *карма-пхала* – плодовете на различните си предишни дела; а тенденции от какъв ли не тип ще се опитват да ни улавят за да ни задържат във властта си. Но след като се изправим пред тези трудности и ги преодолеем – побеждавайки ги – ще отиваме все по и по-нависоко, а затрудненията ще намаляват. Въпреки това нещо може да остане, особено *пратиитха*.

Повече смирение, по-малко противопоставяне

*Тринад апи суничена тарор апи сахишнуна
Аманина манадена киртанйах сада харих
(Шикшаишатакам 3)*

Докато вървим по пътя на Бхакти, ако сме защитени от това подпомагащо настроение, със сигурност ще срещнем по-малко пречки. *Тринад апи суничена*, по-смирен от стрък трева. Няма да си позволя да бъде причина за каквото и да било търкане с обкръжението – такова трябва да е отношението ни и основната водеща линия в поведението ни. Второ: *тарор апи сахишнуна* – ако въпреки това дойде атака от страна на обкръжението, ще се постарая да я понеса безмълвно, без да се противя. И трето: *аманина манадена* - няма да се стремя да се сдобия с никаква популярност, слава или име, не жадувам за това; но в същото време ще отдавам дължимото уважение на обкръжението и на всеки един, който е в това обкръжение. Ще поднасям почит, но няма да очаквам почит от другите. Колкото повече се стремим да вървим по пътя си с това настроение и съответстващото му поведение, с толкова по-малко затруднения ще се сблъскаме.

От друга страна онези, които се намират в някаква мисия и са под ръководство на високо-осъзната душа могат да се натъкнат на много опасности. Когато излизаме да проповядваме ще се изправим срещу толкова трудности, но с помощта на по-висшето водачество ще съумеем да се сражаваме с ония, които пропагандират невежеството и лесно да ги надвием или да ги поканим да се срещнат с нашия по-висш водач. По такъв начин ще дадем опозиция на силите на мая и ще ги контраатакуваме. В такъв момент не бива да следваме политиката „да не се противопоставяме на обкръжението.” Не – когато сме заети в проповядване, досущ като „бойци” нека се обърнем с лице към опозицията и да се стремим да я обезоръжим. А ако не можем, тогава трябва да я призовем при нашия гуру да я обезоръжи.

По такъв начин ще вървя напред, изпълнявайки повелите на вайшнавите. А ако по някакъв начин в този си опит бъда „ранен” от обкръжението, то моята духовна *садхана* ще порасне понеже съм следвал заръките на по-висш божествен представител – *вайшнава-сева* – и ще бъда още повече облагодетелстван от това.

Искам *вайшнави-пратиитха*; не ме интересува никаква популярност сред обикновените люде – те са безумци – искам позиция единствено в очите на своя учител, на своя Гурудева: „Да, той е надеждно момче, ще напредне духовно.” Възвишените ми закрилници да ме погледнат окуражително с обич - това е моят капитал.

Доброжелателството и симпатията им към мен са моят капитал по пътя ми към по-висшата сфера. Когато сме сами на усамотено място и неспирно възпяваме светите имена, тогава разбира се *тринад апи суничена* трябва да се спазва винаги. Но когато се сражаваме под заповедите на „генерал” в проповедническа кампания, тогава външното ни поведение трябва да е малко по-различно, по-насочено към изпълнението на повелите на този духовен пълководец. Това би ни донесло по-голям успех.

Смисълът на саннийас за вайшнавите

Преданоотдаден: След като Чайтанйа Махапрабху дава в най-широк смисъл на всички предани заръката да проповядват, какво е специалното приложение на саннийас в нашата *сампрадаи*, при положение че Махапрабху казва, че този орден е забранен в Кали-юга?

Шрила Шридхара Махарадж: Отговорът е даден в „Шри Чайтанйа Чаритамрита”. Това е общ въпрос не само за нашата Гаудия Сампрадая, но също за последователите на Рамануджа, Мадхвачарйа, а дори и Шанкарачарйа. Будистите може и да нехаят за препоръките на писанията, но школата на Шанкара, както и Вайшнавската школа приемат саннийаса. Шанкара е бил саннийаси, а и последователите му в по-голямата си част са. Това важи и за сампрадаите на Рамануджа., Мадхвачарйа и Вишнусвами.

Тълкуванието е следното: в Кали-юга е забранен саннийас в смисъл на стриктния *карма-саннийас*. *Карма-саннийас* означава да изоставиш всичко; подобен род саннийаса не е възможен в Кали-юга. В шастрите е описано, че в Сатйа-йуга човек живее толкова дълго, докато съществуват костите му. Докато има кости, ще има и живот. В Трета-юга животът може да се поддържа от нервната система; но е казано че в Кали-юга, *калава аннагатах пранах* – дълголетие то зависи от храната. Затова саннийас в тесен смисъл е неосъществим в Кали-юга.

В древността Валмики извършвал тапасйа в продължение на толкова много години, че насекомите изяли тялото му, превръщайки плътта му в прах, но въпреки това той живеел в костите си. По-късно с помощта на някакво духовно чудотворство, тялото му се възстановило. Обаче в Кали-юга не може да се живее без храна. В Кали-юга аскезата е специфично приспособена и единственият пълен пост, който е позволен е 24 часа – не повече. През другите епохи обикновено се гладувало поне по 12 дни. Ако човек бил направил нещо лошо, според „Смрити Шастра” дванадесет-дневният пост бил стандартното наказание за всеки грях. Но в Кали-юга 24-часовият пост е максимумът, защото хората не могат да оцелеят без храна.

Ако се налагаше човек да приеме *карма-саннийаса* при положение че е толкова изключително зависим от материалното вземане-даване, той не би могъл да поддържа съществуването си. Но животът на вайшнавския *триданди-саннийаси*, който не е чак дотолкова краен – приемай прасад, върши служене – е един вид модифициран на основата на *йуктахара вихарас ча* и човек, който живее в съответствие с този принцип може да приеме саннийас.

Махапрабху е приел саннийаса, Шанкарачарйа, Рамануджачарйа – всички пионери на всички различни сампрадаи са приели саннийаса. Това е било интерпретирано като *карма-саннийаса*, но въпреки всичко има различни видове саннийас. Съществува *видвад-саннийас*, който търсещите спасение считат за най-висш. Идеята им е, че когато човек е напълно осъзнал, че връзката му с тази материална сфера е негативна, той ще приключи с материалната си обвивка и ще влезе в духовния свят.

Когато е установен в решителното осъзнаване че „свързаността ми с материалния свят е вредна за мен” той ще изостави тялото си и ще се възнесе на духовното небе. Това е *видвад-саннийас*.

Има също и *нароттама-саннийас*:

*Йах свакат парато веа
Джата-нирведа атмаван
Хриди критва харим гейат
Правраджет са нароттамах
(„Шримад Бхагаватам” 1.13.27)*

В системата *нароттама* човек е осъзнал присъствието на Бога в сърцето и мислейки за Него, изоставя настоящите си дела и задължения на семеен и заживява някъде навън – под дърво, в пещера, където и да е – без да се грижи за физическите си нужди. Не напуска незабавно тялото си, но яде каквото намери, а когато не намери нищо гладува и така си заминава. Да изоставиш дома си заради Бога – това е *нароттама-саннийас*.

В шастра също са споменати различни степени на саннийас в нарастваща прогресия: *кутичаха, бахудака, хамса и парамахамса*. Но *триданда-саннийаса* е когато саннийаси се е посветил изцяло в служба на Бога, разпространявайки словото Му, като върши добро на обществото – а това е напълно различна по категория характеристика. *Триданди-саннийаси* не следва тактиката да изостави всички задължения в този свят, понеже се е отвратил от безбройните му изкушения. Той по-скоро служи на един много по-висш дълг, посочен му свише от божествен представител и така тялото му се оказва полезно. Оставайки тук и поддържайки връзка с този свят, той донася нещо висше отгоре и го раздава наоколо си. Това е едно друго разбиране за саннийас и в него има позитивна стойност.

Това е ангажимент, подобен на онзи който изпълняват най-близките придружители на Бога. Когато се спусне някоя Божия инкарнация, Неговите любими *паришади*, приятелите и слугите Му също идват за да извършат служене, с което да Му помогнат. Има освен това и други, подчинени на тях, които получават заръки от тези божествени представители и действайки из пределите на този свят, те спечелват много повече духовни съкровища от ония, които страстно желаят да се освободят от материалната равнина. Те се стремят да оползотворят връзката си със светския план за да се сдобият с истинското богатство на по-висшето царство. И също като Божиите *паришади*, *триданди-саннийаси* желае да действа като посредник на Бога.

Славата на божествената женска природа

Преданоотдаден: Махарадж, познаваме забраните за саннийасите и брахмачарите да се срещат с жени, но каква трябва да бъде общата визия на мъжете-преданоотдадени, тъй като ние служим на мисията на Махапрабху заедно със своите духовни сестри?

Шрила Шридхара Махарадж: Според *варнашрама* системата обикновено на *шудрите* (класата на трудещите се) и на жените не се позволява да участват пряко в по-висши религиозни функции. Допустимо е единствено непряко участие; те не получават също и свещения шнур. Въпреки това виждаме, че момчето брамин докосва нозете на майка си! Майката не бива да докосва мурти на Нарайана, но нейният син, който обожава Нарайана докосва нозете ѝ и взима праха им. Така е във *варнашрама*

системата. Жените обичайно биват считани за негодни, за намиращи се по-ниско от стандарта да бъдат заети с пряко служене към Бога, но във вайшнавското разбиране липсва подобна строгост.

Когато бях млад в ума ми се породи известно презрение по отношение на жените: „Трябва да се пазя далеч от тях, те са недокосваеми.” Но ето как моята леля коригира виждането ми; тя забелязваше моето отношение и веднъж с обич ми рече: „Нима не знаеш, че жените са представителки на Лакшмидеви? Те принадлежат към нейната група, в тях са ясно изразени качествата жертвоготовност и подчинение, затова следва да бъдат почитани и уважавани, а на грубата мъжката природа не бива да се гледа благосклонно. Женското разбиране за егo е идеал от изключително благороден тип, в който изпъкват жертвата и предаността. Жените не са насилници; те са самото олицетворение на жертвата. Докато мъжката природа е агресивна.”

Постепенно тази идея достигна до мен и аз се научих да ценя Сита, Драупади и толкова много други жени, и особено безподобният пример на гопите. Стандартът, въведен от гопите показва че самозабравата, саможертвата и себе-отдаването достигат своя зенит, своето най-висша концепция в женската природа. Пасивният аспект заема най-висша позиция; това виждане постепенно превзе и преобърна мисленето ми.

Мадхурйа-раса, интимността, е най-възвишената позиция, а в Шримати Радхарани откриваме най-висшата степен на жертва и любов. Мъжете са агресори; те носят отговорността за всички беди и проблеми, а не жените. Това, че имаме агресивната мъжка природа е нашата болест. Постепенно вътре в мен се разгърна такова осъзнаване и аз най-сетне разбрах, че когато женската природа е чиста и е свързана с върховната *лила* на *ватсалйа-раса* и *мадхурйа-раса*, тя заема най-висшата позиция в най-висшата равнина. А нашият копнеж е да служим на Шримати Радхарани.

Позицията на Шри Радха е тази на най-възвишено служене към Кришна, а *Радха-дасйам* се счита от Махапрабху за най-висшето постижение. Васудева Гхош казва:

*(йади) гаура на хаита, табе ки хаита
Кемане дхаритам де'
Радхара махима према-раса-сима
Джагате джаната ке?*

Кой друг би разкрил тази свята божествена истина, ако Шри Гауранга не бе дошъл лично на земята? Кой би ни казал, кой би ни научил, че най-възвишената слугиня е Радхарани? Но Гауранга дойде и ясно показа, че най-извисената концепция за служене е да бъдеш зает в служене към тази най-висша Негативна Енергия.